

De consumptie van genetisch gemanipuleerd veevoeder in Nederland heeft een negatieve invloed op de kleine landgebruikers en het milieu van Latijns Amerika¹

(vertaald vanuit het Spaans)

Ondanks het feit dat transnationale ondernemingen en internationale instanties zoals de WTO² en de FAO³ blijven volhouden dat genetisch gemanipuleerde organismen (GGO's) de productieproblemen in de landbouw en de wereldvoedselproblemen zullen oplossen, geven de gebeurtenissen in de landen waar genetisch gemanipuleerde gewassen geteeld worden het tegendeel aan. De vraag naar genetisch gemanipuleerde producten (voornamelijk voor verwerking in de veevoederindustrie) vanuit ontwikkelde landen zoals Nederland, heeft ertoe geleid dat duizenden kleine landgebruikers van ontwikkelingslanden hun grond hebben moeten verlaten, dat duizenden hectaren natuurgebieden verloren zijn gegaan, vruchtbare gronden gedegradeerd zijn, de lokale soortenrijkdom in gevaar is gekomen en dat de voedselsoevereiniteit van de lokale bevolking aangetast is.

Sinds de ontwikkeling van de eerste genetisch gemanipuleerde cultuurgewassen in de jaren '80 werden ze in Europa zowel door consumenten als door landbouwers bekritiseerd en verworpen in verband met hun risico's voor de volksgezondheid en de negatieve sociale gevolgen.

De gezondheidsrisico's van GGO's zijn aanzienlijk, voornamelijk vanwege het feit dat voor hun fabricatie gevaarlijke en genetisch instabiele micro-organismen⁴ gebruikt worden. Bovendien vereist hun teelt in het veld grote hoeveelheden landbouwgif. De diverse acties van consumenten hebben geleid tot de verplichting genetisch gemanipuleerde voedingsmiddelen met etiketten te voorzien en tot het verbod op verschillende GGO's. Op dit moment, hebben 172 gebieden in Europa zich vrij van GGO's verklaard. Desalniettemin gaan ook hier de GGO-producerende ondernemingen door met hun promotiecampagnes en zijn er in meerdere gevallen in geslaagd toestemming te verkrijgen voor experimentele en commerciële verbouw van GGO's. Volgens een rapport van dit jaar van Greenpeace en Friends of the Earth- Europa, houdt de Europese Commissie informatie achter over de veiligheid van GGO's ondanks het feit dat diezelfde commissie twijfels heeft over haar veiligheid op lange termijn. Erger nog, de Europese Commissie heeft verschillende GGO's tot haar markten toegelaten gedurende de laatste jaren, vaak tegen de wens van haar lidstaten.

¹ Oorspronkelijke titel: "El consumo de los piensos transgénicos en Holanda tiene serios impactos para los pequeños agricultores y el medioambiente en Latino América".

² World Trade Organization.

³ Food and Agriculture Organization.

⁴ Men gebruikt bij de constructie van GGO's o.a. genen van het Bloemkool mozaïek virus welke sterk verwant is aan het virus dat Hepatitis B veroorzaakt en het virus dat HIV veroorzaakt. Bovendien gaat het om genen die uitermate instabiel en recombinant zijn.

In Nederland is de voornaamste input van de vleesindustrie de grotendeels uit Brazilië en Argentinië afkomstige soja⁵. Nederland is de grootste vleesproducent van Europa en daarom ook de grootste importeur van soja, die grotendeels genetisch gemanipuleerd is. Alleen al in 2002 werd door dit land 11 miljoen ton soja geïmporteerd, waarvan een derde bestemd was voor de vlees- en melkindustrie van Nederland⁶ (ASEED, 2006).

Terwijl de dieren in Europa grote hoeveelheden genetisch gemanipuleerd voeder consumeren afkomstig uit ontwikkelingslanden, voornamelijk Latijns Amerika, gaan de transnationale ondernemingen door met hun agressieve en misleidende campagnes om de teelt van genetisch gemanipuleerde soja en maïs te promoten in landen als Mexico, Argentinië, Brazilië, Paraguay, Uruguay en sinds kort ook Bolivia.

In **Argentinië** nam het oppervlak van geteelde soja tussen 1996 en 2004 toe van 6,0 tot 28,3 miljoen hectaren. In diezelfde periode nam het percentage van de genetisch gemanipuleerde soja RR⁷ toe van 2% tot 99% van de totale productie. Op dit moment is Argentinië wereldwijd het derde sojagraan- exporterende land. De massale teelt van soja (RR) heeft geleid tot de vernietiging van duizenden hectaren bossen, vervuiling van water en vergiftiging van duizenden personen. De wijk van Moeders van Ituzangó in Córdoba, die omgeven is met soja RR⁸, is “onbewoonbaar” verklaard door de lokale overheid in verband met het massieve gebruik van landbouwgiften welke een aanzienlijke toename in het aantal gevallen van lichamelijke afwijkingen, kanker en leukemie, vooral bij kinderen, tot gevolg had (Ecoportal, 2006). In Argentinië is door de teelt van genetisch gemanipuleerde soja de import van glifosaat gestegen van een miljoen liter in 1990 naar **120 miljoen** liter in 2003 (Pengue, 2003).

In **Paraguay** is de genetisch gemanipuleerde soja pas in 2002 geïntroduceerd, maar in het jaar 2005 besloeg de teelt reeds 2 miljoen hectaren (95% van het totale oppervlak met soja). Deze uitbreiding is gepaard gegaan met veel geweld van de kant van de grote producenten, die, met behulp van overheidsinstanties, duizenden families van kleine landgebruikers verdreven hebben waarbij meerdere malen de rechten van de mens geschonden zijn bijvoorbeeld middels bespuitingen met landbouwgiften vanuit de lucht over bewoonde gebieden, het in brand steken van woningen tot het ombrengen van personen (Rebelión, juli 2005; GRAIN, november 2004). Zo overleed de 11- jarige Silvino Talavera in januari 2003 aan vergiftiging met glifosaat (Ecoportal, 2003). In het dorp Tekojojá de Caaguazu werden twee personen vermoord en 54 huizen in brand gestoken door buitenlandse ondernemers, geholpen door vertegenwoordigers van de lokale overheid, om land voor de soja- productie te bemachtigen (Ecoportal, 2006).

⁵ De etiketteringplicht voor genetisch gemanipuleerde voedselproducten geldt niet voor afgeleide producten zoals vlees dat afkomstig is van dieren die met genetisch gemanipuleerde producten gevoederd zijn.

⁶ De belangrijkste Nederlandse soja-importeurs zijn Cefetra, Nutreco, Cehave en Provimi.

⁷ Soja RR of Roundup Ready is een genetisch gemanipuleerde soja waar de transnationale onderneming Monsanto patent op heeft. Deze soja heeft een soortvreemd gen dat het resistentie aan het herbicide glifosaat verleent, welke door dezelfde onderneming verkocht wordt onder de commerciële naam “Roundup Ready”.

⁸ Glifosaat is een toxisch landbouwgif dat gebruikt wordt om onkruid te bestrijden. Een van zijn belangrijkste kenmerken is dat het niet snel afbreekt, maar gedurende lange tijd in de bodem, het water en de gewassen blijft.

In **Uruguay** is het gebied dat bebouwd is met soja, grotendeels genetisch gemanipuleerd, onder invloed van Monsanto en de overheid tussen 1999 en 2005 van 8,9 tot 300.000 hectaren toegenomen. Dit, evenals in de andere landen, zonder de bevolking op de hoogte te stellen noch naar hun mening te vragen. Het plastic verpakkingsmateriaal (600.000 kg in 2004) en de daarbij behorende landbouwgiften (12.000.000 liter in 2004) veroorzaken ernstige vervuiling van bodem en grondwater (RAPAL-Uruguay, 2005).

In **Bolivia** is de genetisch gemanipuleerde soja in 2005 gelegaliseerd. Volgens het rapport van de Nationale Vereniging van Olie- en Tarwe Producenten (ANAPO) is men er in de winterzaaiperiode in geslaagd om 280 duizend hectaren soja RR in te zaaien (20% van het totale oppervlakte met ingezaaide soja). Inmiddels hebben verschillende lokale kruiden reeds resistentie tegen glifosaat ontwikkeld, bijvoorbeeld de Amarantu en de Santa Lucia (PROBIOMA, 2005). De winsten van de productie van genetische gemanipuleerde soja blijken minimaal, aangezien tussen de 48 en 59% van de opbrengst per hectare alleen al wordt gebruikt voor de aankoop voor de benodigde landbouwgiften.

In genoemde landen zorgt de introductie en productie van genetisch gemanipuleerde soja ervoor dat de grote diversiteit aan voedselgewassen van voorheen verloren gaat. Bovendien is deze soja grotendeels verantwoordelijk voor de migratie van kleine landgebruikers aangezien dit grotendeels gemechaniseerde gewas vrijwel geen arbeid vereist en haar teelt grote investeringen vereist die slechts op te brengen zijn door producenten met grote investeringscapaciteit. Op deze manier heeft de genetisch gemanipuleerde soja gezorgd, en zorgt nog steeds, voor het verlies van lokale productie systemen die gekenmerkt werden door een grote diversiteit aan gewassen, voor de verslechtering van de voedselvoorziening van de familie, degradatie van de natuurlijke hulpbronnen en de verdrijving en verarming van de kleine landgebruikers en hun families. Kortom, de onverbiddelijke expansie van de genetisch gemanipuleerde soja leidt tot afbraak van lokale productie- en voedselsystemen.

De genetisch gemanipuleerde maïs heeft geleid tot de genetische vervuiling van lokale variëteiten in oorsprongsgebieden zoals Mexico met daarbovenop alle sociale effecten die hiervoor reeds genoemd zijn. De meest voorkomende genetisch gemanipuleerde maïs is de maïs Bt welke genen van de bacterie *Bacillus thuringiensis* bevat. Deze bacterie produceert een dodelijk gif voor bepaalde insecten van de familie Lepidoptera (vlinderachtigen). De commerciële teelt van deze maïssoort brengt verschillende risico's met zich mee: i) Resistentie ontwikkeling voor Bt door de plaaginsecten ten gevolge van de permanente blootstelling aan Bt gedurende de complete gewascyclus. ii) Transformatie van de plant in een bioplagicide aangezien de toxische stof Bt zich permanent in de plant bevindt. Iii) Zelfvermeerdering van het toxische Bt binnen het organisme tot op volgende generaties. Vanwege de genoemde risico's zijn op gewassen met Bt striktere evaluaties van toepassing dan in het geval van andere genetisch gemanipuleerde gewassen.

In april j.l. is door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een experiment gestart met de genetisch gemanipuleerde maïs MON 810 (een variëteit van maïs Bt). Het experiment vindt plaats in open veld op zes verschillende locaties in Nederland⁹. De teelt van deze maïssoort is door de Europese Unie toegestaan, maar op nationaal niveau

⁹ Het gaat om een experiment van twee jaar waarbij de kosten 900.000 Euros bedragen.

verboden door leden van diezelfde Unie zoals Polen, Hongarije, Griekenland en Oostenrijk vanwege de risico's voor het milieu.

Volgens LNV wordt het experiment in opdracht van leden van het Coëxistentie Verbond uitgevoerd om de afstanden te meten die noodzakelijk zijn om maïs Bt van conventionele maïs te scheiden en op die manier genetische vervuiling tegen te gaan. Er zijn echter verschillende onregelmatigheden t.a.v. dit experiment aangetoond: 1) Het experiment heeft niet de goedkeuring van alle leden van het Coëxistentie Verbond; 2) Het experiment op zich heeft geen juiste wetenschappelijke basis; 3) Er worden geen maatregelen genomen om genetische vervuiling met gewassen van aanliggende percelen te vermijden; en 4) De boeren met omliggende percelen zijn te laat op de hoogte gebracht van het experiment om maatregelen te kunnen nemen om genetische vervuiling tegen te gaan. Algemene bekendmaking van de precieze ligging van de percelen vond pas na 45 dagen na de inzaai plaats, wat in strijd is met de regels van de Existentie Convenant.

De betrokken instanties houden desalniettemin vol dat in het geval van maïs MON 810 de veiligheidsprocedures die normaliter bij experimenten met GMO's worden aangewend, zeker in het geval het om Bt-gewassen gaat, niet noodzakelijk zijn en dat men ook niet aan de normale vereisten hoeft te voldoen om de bevolking erbij te betrekken (NRC, 10 april, 2006).

Echter, in feite is dit experiment niet noodzakelijk daar er reeds voldoende wetenschappelijke gegevens zijn over de verplaatsing van pollen van conventionele en genetisch gemanipuleerde maïs. Een recent door Greenpeace-Spanje gepubliceerd rapport ("Coexistencia imposible" 2006) geeft bijvoorbeeld aan als een van de resultaten van een studie met 40 percelen in Spanje dat 12,6% van de conventionele maïs door genetisch gemanipuleerde maïs vervuild raakte (Spanje is tot op heden het enige Europese land dat op grote schaal genetisch gemanipuleerde maïs verbouwt). J.Embarling van Soil Association (1999) stelt een verplaatsing van maïspollen vast tot zelfs 180 km. bij sterke wind en tot verschillende kilometers bij transport door insecten. Het Europese bureau van milieu (2002) bericht dat er een "gemiddeld tot hoog risico" bestaat dat genen van maïs naar een plant van dezelfde soort worden getransporteerd. Het Technologisch Instituut van Landbouwbeheer van Navarra (Spanje) stelde vast dat maïspollen over afstanden van 500 meter en meer getransporteerd konden worden.

Zodoende lijkt het bij dit experiment niet erom te gaan om reeds bewezen veronderstellingen uit te testen, maar meer om een strategie om genetisch gemanipuleerde maïs in de Nederlandse landbouw te introduceren als een onomkeerbaar proces.

De aggresieve promotie-campagnes, gevoed door de belangen van grote en invloedrijke ondernemingen blijven doorgaan met het misleiden van zowel Nederlandse consumenten als Latijns-Amerikaanse producenten m.b.t. de acceptatie van genetisch gemanipuleerde organismen. Op deze manier worden onrechtvaardige productie- en marktsystemen in stand gehouden die ervoor zorgen dat de breuk tussen arm en rijk elke keer groter wordt en leiden tot een onomkeerbare vernietiging van sociale en natuurlijke systemen.

Genetisch gemanipuleerde organismen hebben bewezen een gevaarlijk instrument te zijn om de controle over de wereldvoedselproductie, markten en economische macht te

concentreren in slechts enkele gigantische ondernemingen en betekenen geen verbetering van de levensomstandigheden en voeding noch van producenten noch van consumenten.

Hoe kunnen we genetisch gemanipuleerde organismen het hoofd bieden? Door bewust te consumeren. De macht om te kiezen ligt in handen van de consument die het recht en de plicht heeft kritisch te zijn ten aanzien van zijn of haar consumptiepatronen en zich goed te informeren. Door middel van een sociaal- en milieubewust consumptiepatroon is het mogelijk invloed uit te oefenen op de productie- en marktontwikkeling van wereldvoedselproducten.

Netwerk voor een Bolivia Vrij van Genetisch Gemanipuleerde Organismen (*Red Bolivia Libre de Transgénicos*); Werkgroep Zaden – Colombia (*Grupo Semillas*); Actienetwerk t.a.v. Plagieden en haar Alternatieven voor Latijns Amerika- Uruguay (*Red de Acción en Plaguicidas y sus Alternativas para América Latina (RAPAL – Uruguay)*); Vrienden van de Boerenconfederatie-Frankrijk (*Les amis de la Confederation Paysanne de France*); Commissie GMO- Attac- Frankrijk (*Comisión OGM*); Internationale transdisciplinaire Studiegroep-Frankrijk (*GIET Groupe International d'Etudes Transdisciplinaires*); Bioconsumenten voor Kwaliteitsleven- Griekenland (*IOZO Bioconsumers for Quality Life*); Informatie centrum over Racisme, Ecologie, Vrede en Geweldloosheid- Griekenland (*ANTIGONE Information Centre on Racism, Ecology, Peace and non Violence*).

Juli 2006